

materijali iz Atene, Korinta, Tassosa i drugih polisa.

Sledeći deo postavke obuhvata materijal od vremena dominacije Rima (II vek p. n. ere) i završava paleokršćanstvom i potom, doseljavanjem Slavena. Predočena je administrativna podela Makedonije sa starim i novim urbanim centrima, te naglašeni dosezi arhitekture i skulpture, zanatstva i ekonomike. To je vrijeme ostavilo najviše arheoloških tragova kod nas (pagis, vicis, refugia, castra, vilae rusticae, nekropole). Svakako, već dobro poznati centri: Coloniae Flaviae Scupinorum, Municipium Aemilium Stobensium, Heraclea Lincestis, Bargala i Lichnidos zauzimaju istaknuto mesto na postavci. Prodori varvarskih plemena i njihovi tragovi imaju onoliko mesta koliko o njima znamo iz pisanih izvora i arheoloških potvrda.

Pojava i širenje kršćanstva, sa impozantnim bazilikama ukrašenim mozaicima, freskama, dekorativnom plastikom sa adekvatnom simbolikom, zauzima takođe istaknuto mesto u postavci. U tom kontekstu svoje mesto imaju episkopska sedišta: Stobi, Scupi, Bargala, Lichnidos i Heraclea Lincestis.

Daljnji hronološki tokovi teritorije SR Makedonije ulaze u političku i kulturnu sferu Bizanta. To je period o kome iz arheoloških nalaza malo znamo. Tragovi seobe Slavena malo su istraživani i poznati. Arheološki materijal izložen na postavci uglavnom potiče iz Prilepa, Ohrida i, nešto kasnije, iz Demir-Kapije. Ovaj veoma značajan period za nacionalnu istoriju i kulturu u ovoj godini dobiće idejnu i muzeološku fizionomiju i mesto koje zaslužuje.

Arheološki muzej Makedonije svojim svakodnevnim i dugoročnim radom, putem naučnih projekata, sistematskih istraživanja i otkupa dobavlja novi arheološki materijal. Tako će stalna postavka svaki put biti nova, sveža i aktualna, oslobođena sekundarnih vrednosti i balasta, sabijena i obogaćena istinama i jedinstvenom porukom iskazanom pomenutom porukom druga Tita.

ABSTRACT

Permanent display of the Archaeological Museum of Macedonia

D. Zdravkovski

The Archaeological Museum of Macedonia, founded in 1922, presents in its permanent display, housed in a newly constructed building of about 1000 square meters, material from research, on archaeology and other disciplines, conducted over

the years, on the material and spiritual culture of Macedonia.

The new permanent display was opened in December 1982. A great number of scientists, museum staff and other professionals of various profiles were involved in its realization. Through an interdisciplinary approach, and using the experiences of modern archaeology and museology, the display presents a cross section of historic, cultural and ethnic events of the region. The museum building is, in total, 6000 square meters big, including the exhibiting premises, storage space, laboratories, offices, a library, projection room, museum store and a restaurant. The museum will be furnished with a video set and other equipment in order to intensify the educational function of the museum. The Museum organizes scientific meetings, film shows, conferences, concerts, public readings and exhibitions.

Numerous museums from Macedonia and the National Museum from Belgrade have lent their exhibits for permanent display and have given their help in realizing the project. By systematic research, scientific projects and purchases, the museum has gained new archaeological material which, after scientific, professional and museological treatment, will fill the gaps in certain period displays.

Proslava 60-godišnjice Narodnog muzeja u Pančevu

Antun Bauer
Zagreb

Proslava 60-godišnjice Narodnog muzeja u Pančevu, u prosincu 1983. god., realizirana je na prilično neuobičajen način. Tim povodom priređena je izložba »Nove akvizicije Narodnog muzeja Pančevo 78—83«. Izložbu sabiračke aktivnosti ovog muzeja prati i katalog koji svojim sadržajem predstavlja dragocjeni dokumentarni prilog proslavi, koji je ne samo isječak iz rada muzeja nego i dokument kompleksa sadržaja rada koji se odvija u ovom muzeju.

Potrebno je iznijeti i konstataciju da je ova izložba povodom proslave 60-godišnjice muzeja u stvari već treća takova izložba s prikazima novih akvizicija ovog muzeja, čime je očitovan sustavan rad na popunjavanju i bogaćenju muzejskih fondova a time i zaštita i prezentacija kulturne baštine područja muzejskog djelovanja, postajući istaknutim primjerom cijeloj našoj muzejskoj zajednici.

Nije nam poznato da i jedan naš muzej ima ovako dokumentiranu prezentaciju rada na prikupljanju i bogaćenju muzejskih fondova, sa stručnom i naučnom obradom prikupljene muzejske građe. K tome, treba istaknuti da je svaki predmet u svojim novim nabavkama istovremeno i stručno i nau-

čno obrađen, što vidimo po navedenim kataloškim podacima ove kao i prethodnih analognih izložaba. A ova činjenica daje naslutiti da je i ostali fond ovog muzeja analogno obrađen — što bi morali istaknuti kao primjer i specifičnu karakteristiku ovog muzeja.

U Arheološkom odjelu Narodnog muzeja u Pančevu u ovom petogodišnjem periodu (1978—1983) za zbirke ovog odjela muzeja prikupljeno je ukupno 398 novih predmeta — redovnim rekognosciranjem određenih arheoloških terena, redovnim nadzorom na arheološkim lokalitetima i nalazištima na području djelovanja muzeja kojom prilikom je i u površinskim nalazima sakupljeno niz izuzetno vrijednih i značajnih predmeta. Među njima su i vrijedni figuralni predmeti. Ove činjenice upućuju na značenje redovitog stručnog rekognosciranja terena, koji su označeni kao arheološki lokaliteti, i nalazišta na kojima površinski nalazi opravdavaju redovne obilaske terena.

Najveći broj novih priloga u Arheološkom odjelu muzeja su rezultati iskapanja 1979. i 1980. godine na arheološkom terenu Opovo-Ugar. Iskapani predmeti prethodno stručno i naučno obrađeni, uneseni su u inventar muzeja. Činjenica koja ovdje dolazi do izražaja — stručna i naučna obrada nalaza i inventarizacija građe neposredno nakon obavljenih iskapanja također nam može biti primjerom.

Vrijedno je obratiti pažnju na sabiračku aktivnost Historijskog odjela ovog muzeja, naročito na zbirku NOB-e koja je popunjena oružjem (24 eksponata), kojim inače takove zbirke oskudjevaju. Poznato je da takove zbirke ponajviše oskudjevaju oružjem. K tome, sačinjena je bogata dokumentacija za NOB i poslijeratni period.

Posebno je značajno obogaćenje etnografskog fonda sa 262 predmeta za ovu polietničku strukturu područja djelovanja muzeja. Raspon od kompleta i dijelova narodnih nošnji (tkanine, vez, pletenine), preko predmeta pokućstva, dijelova namještaja, sprava i oruđa, do etnološke zbirke »Banatska kuća krajem XX veka« u Ildvoru u rodnoj kući memorijala Mihajla Pupina sa 55 eksponata predstavlja jednu tematsku cjelinu.

Podatak da je u tom periodu umjetnički fond muzeja u Pančevu obogaćen — uglavnom otkupom — za ukupno 135 predmeta-eksponata, i to 76 umjetnina i 59 djela primijenjene umjetnosti — daje našim muzejima temu za razmišljanje. Ovo nije usamljen primjer za Vojvodinu, ali je usamljen za komparaciju s muzejima i galerijama u

drugim republikama. Među 76 umjetnika nalazi se znatan broj djela starih i vodećih umjetnika, što daje naslutiti da je muzej uspio iznaći u svojoj sredini znatne svote za otkupe tih djela. Ovome je potrebno dodati i fond od 59 eksponata primijenjene umjetnosti s više predmeta od srebra, oplemenjenih legura, kristala, stakla i drugih materijala.

U svakom od ova tri kataloga izložaba sa novim nabavkama za muzej u Pančevu, za veći broj predmeta, koji je muzej dobio poklonom, navedena su uz kataloške podatke o predmetu i imena darovatelja, čime je muzej izrazio darovateljima i javno priznanje. Ovo je i najvredniji i najbolji stimulans korisnicima muzeja i posjednicima starih — za muzej vrijednih predmeta da te predmete ustupe muzeju gdje će dobiti punu vrijednost koja u posjedu vlasnika uglavnom ne dolazi do izražaja.

Efekat ovih izložaba Narodnog muzeja u Pančevu — »Nova nabavka muzeja...« je vrijedan primjer koji bi trebali slijediti i drugi naši muzeji.

ABSTRACT

National Museum of Pančevo: its 60 th anniversary celebration

A. Bauer

The National Museum of Pančevo celebrated its 60th anniversary of activity by presenting an exhibition of its new acquisitions from the period 1973—1983. The exhibition's catalogue documents the collecting policy of the museum and the professional and scientific treatment of every object purchased.

Izložbe u povodu 150. obljetnice zadarskih muzeja

Radimir Jurić

Arheološki muzej, Zadar

Dvema velikim izložbama Arheološki i Narodni muzej, pored ostalih priredbi, obilježili su 150. obljetnicu javne muzejske djelatnosti u Zadru.

Izložba »150 godina Arheološkog muzeja u Zadru (1832—1982)« postavljena je u muzejskim prostorijama. U vrijeme otvorenja i poslije, osobito u ljetnom razdoblju, privukla je veliku pozornost naše i inozemne javnosti.

Prema raspoloživoj građi i prostoru na izložbi se prikazuje razvoj i povijest

istraživanja i muzeološke djelatnosti na području sjeverne Dalmacije.

Detaljna povijest Arheološkog muzeja nije nikada napisana i prikazana pa je to i bio razlog da se to učini priređivanjem ove izložbe. Tome bismo mogli pridodati još jedan razlog: naime arhiv, knjižnica, veći dio dokumentacije Muzeja, cijela pokrajinska knjižnica zadarske Gimnazije, te brojni spisi uništeni su u prošlom ratu. Stoga se prišlo sustavnijem istraživanju u zadarskom Historijskom arhivu (posebno u arhivu bivšeg austrijskog Namjesništva Dalmacije i arhivu zadarske općine iz doba talijanske vlasti). Pregledan je veći broj starih karata i knjiga, crteža, fotografija i druge dokumentacije o Muzeju i arheologiji u Naučnoj biblioteci, Zavodu za zaštitu spomenika kulture i Kulturno-historijskom odjelu Narodnog muzeja u Zadru kao i u Arheološkom muzeju i Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu. Otkriveno je mnogo podataka, tragova i dokumenata za koja se nije znalo. Za ovu prigodu korišteni su samo pojedini primjerci. Izloženi su razni arhivski spisi i dokumenti, karte, crteži, fotografije arheoloških spomenika, nalazišta, značajnih stručnjaka koji su na području sjeverne Dalmacije vodili istraživanja fotografije izložbi, muzejskih zbirki; knjige, novine, časopisi, zanimljivi arheološki nalazi, dokumentacija o radu Muzeja, o kulturno-obrazovnoj djelatnosti, stručno-znanstvenom radu, izdavačkoj djelatnosti, radionicama i sl. Poradi nedostatka sredstava, na žalost, nisu bila

moгуća istraživanja u arhivu bivšeg Austrijskog ministarstva bogoštovlja i nastave, Austrijskog arheološkog zavoda i Središnjeg povjerenstva za čuvanje i zaštitu povijesnih spomenika u Eeču, te još u nekim drugim ustanovama, pa bi prikaz rada i razvoja Muzeja bio još potpuniji.

Izložbu prati primjeran katalog u kojem je u uvodnom dijelu dr Šime Batović prikazao, ukratko, povijest razvoja prvotnog Narodnog, odnosno Arheološkog muzeja i povijest arheoloških istraživanja i muzeološke djelatnosti na području sjeverne Dalmacije. Isto tako izložba je postavljena kronološki po razdobljima te po temama i vrstama djelatnosti i dokumentacije.

I. razdoblje koje prethodi osnivanju Narodnog muzeja (od najstarijih vremena do početka 19. st.);

II. razdoblje od osnutka Narodnog muzeja do osamostaljenja Arheološkog muzeja u crkvi Sv. Donata (1832. do 1880);

III. razdoblje od osnutka Arheološkog muzeja do konca I. svjetskog rata (1880. do 1918.);

IV. razdoblje Kraljevine Jugoslavije i talijanske okupacije (1919. do 1944.); V. razdoblje — SFRJ od oslobođenja do danas.

Ovaj se Muzej, kao i začetak javne muzejske djelatnosti u Zadru, ubraja među najstarije u našoj zemlji (drugi u Hrvatskoj, a treći u Jugoslaviji

I prije osnivanja muzeja na području Dalmacije postoji zanimanje za spo-

Arheološki muzej Zadar — Kapitel iz crkve Svete Nediljice (iz stalnog postava)

